

Зоряна Наконечна

КОНЦЕРН ІВАНА ТИКТОРА «УКРАЇНСЬКА ПРЕСА»
(1925—1939 рр.): ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Досліджено історіографію одного з визначальних сегментів історії української журналістики — концерну «Українська Преса» (1925—1939 рр.). Проаналізовано монографії, покажчик та наукові статті, які певною мірою висвітлюють діяльність цієї видавничої структури, акцентовано праці, що відтворюють життєвий шлях і творчі здобутки її очільника — Івана Тиктора.

Ключові слова: історіографія, українська журналістика, концерт «Українська Преса», часопис.

Исследовано историографию определяющего сегмента истории украинской журналистики — концерн «Украинская Пресса» (1925—1939 гг.). Проанализировано монографии, указатель и научные статьи, которые освещают деятельность этой издательской структуры, акцентировано труды, которые отображают жизненный путь и творческие достижения ее главы — Ивана Тиктора.

Ключевые слова: историография, украинская журналистика, концерт «Украинская Пресса», периодик.

The historiography of one of determinative segments of the history of the Ukrainian journalism — the concern «Ukrainska Presa» (1925—1939 yrs) — has been studied. Monographs, the index and scholarly papers/articles illuminating activities of this publishing house have been analyzed, the papers reconstructing lifetime and creative achievements of its leader, director and manager — Ivan Tyktor — have been accentuated.

Key words: historiography, the Ukrainian journalism, the concern «Ukrainska Presa», publication.

Історія української журналістики загалом неодноразово ставала об'єктом зацікавлення сучасних науковців, оскільки преса завжди відігравала визначальну роль не лише у поширенні інформації, а й у формуванні громадської думки, сприяла збереженню культурної самобутності українського народу. Однак відзначимо, що окремі її сегменти через низку об'єктивних причин (зокрема обмежений доступ до чималої кількості архівів) до сьогодні залишаються мало-дослідженими. Так, **актуальними**, без сумніву, є історична реабілітація постаті успішного львівського видавця І. Тиктора та вивчення його прогресивного досвіду створення і розвитку професійного українського видавництва, що в доволі скрутних бездержавних об-

ставинах реалізувало пресові та книжкові проекти національного спрямування.

Метою статті є дослідити стан вивчення ролі і місця українських часописів концерну «Українська Преса» у культурному житті Галичини 20—30-х рр. ХХ ст.

Відповідно *завдання* роботи полягають у віднайденні, фіксуванні та систематизуванні опублікованих праць, що проливають світло на особливості пресовидавничої діяльності І. Тиктора, характеризують окремі видавничі проекти його концерну.

Унікальне явище в історії українського пресо- та книговидання початку ХХ ст. — концерн «Українська Преса», а також його фінансовий гарант й ідейний натхненник Іван Тиктор, ігноровані радянськими дослідниками через прагнення національно свідомого видавця за посередництвом своїх медійних проектів сприяти формуванню консолідованої політичної нації, — викликало зацікавлення українських науковців лише після здобуття Україною незалежності. Щоправда, спорадичні згадки про окремі з цих часописів можна віднайти у західноукраїнських виданнях 20—30-х рр. ХХ ст., однак вони лише фіксують існування на пресовому ринку певного періодика.

Цінність для нашого дослідження становлять бібліографічні списки інформаційного характеру «Українська преса і видавництва за 1923 рік» [27] та «Показчик української культури за 1924 рік» [26] І. Калиновича — це фактично перша спроба реєстру українських пресодруків, а також наукових, освітніх та культурних установ «по цей і той бік Збруча». Саме у згаданих виданнях з-поміж іншого віднаходимо інформацію про перший пресовий проект І. Тиктора — часопис «Новий Час», який і став основою майбутнього успішного видавництва. Подібний за змістом «Огляд українських видавництв і журналів за 1923 р.» опублікував 1924 р. у часописі «Український Голос» Є. Грицак [9].

Дещо згодом відомий бібліограф української преси В. Ігнатіско запропонував увазі наукової аудиторії історико-бібліографічний етюд «Українська преса (1816—1923 рр.)» [25]. І, хоча 1923 рік — рік появи «Нового Часу» — ввійшов у хронологічні межі дослідження, жодної інформації про популярний ілюстрований часопис тут не зафіксовано (автор загально охарактеризував цей рік, не акцентуючи на окремих періодичних виданнях).

Значно багатшим у першій половині ХХ ст. був діаспорний досвід вивчення історії українського пресознавства, зокрема виникнення та усього періоду функціонування концерну «Українська Преса». Так, А. Животко 1937 р. у своєму дослідженні, не позбавленому чималою кількістю пропусків і фактологічних огріхів через неможливість опрацювати *de visu* більшість друків, доволі точно охарактеризував концерн «Українська Преса» як комерційний проєкт для масового читача, уникаючи, однак, відомостей про його національне спрямування. Окрім того, А. Животко проігнорував такий успішний довготривалий видавничий проєкт, як двотижневик «Наш Лемко» (1934—1939). Значно пізніше друком вийшло перевидання дослідження пресознавця — «Історія української преси», яке містило численні згадки про часописи концерну [18].

Український громадсько-політичний діяч, журналіст і педагог Є. Яворівський, який певний час працював у концерні «Українська Преса», перебуваючи з 1944 р. на еміграції, видав брошуру «30-ліття видавничої діяльності Івана Тиктора, 1923—1953» [54]. Окрім біографічних відомостей І. Тиктора, він охарактеризував діяльність концерну, а також подав список працівників цієї структури. Цінними для дослідження історії «Української Преси» є також розлогі спогади іншого співробітника видавництва — Івана Кедрина, опубліковані у газеті «Свобода» відразу після смерті видавця, який «увійшов тривко в історію української культури». Зокрема, автор зауважував, що саме І. Тиктору «треба завдячувати, що українська газета й українська книжка дійшла до села і заповнила бібліотеки наших західньоукраїнських читалень “Просвіти”» [29].

Серед еміграційних видань, які відзначаються інформативністю, — «Українська преса з перспективи 150-ліття» Ю. Тернопільського [48]. Саме І. Тиктор «увів в українську пресу західній принцип, що преса — це не продукт добродійности, це не харитативна чи сутосупільницька праця, а сполучення культури з купецтвом, отже мусить самовиплачуватись», — вважав Ю. Тернопільський, визначаючи І. Тиктора першим видавцем у Галичині, який у національно-патріотичному дусі видавав економічно вигідні часописи.

У 1991 р. в Едмонтоні побачила світ «Бібліографія української преси в Польщі (1918—39) і Західньо-Українській Народній Республіці (1918—19)», яку підготував історик Є. Місило [1]. За

фондами бібліотек Польщі, США, Канади та Франції укладач, зокрема, зареєстрував усі львівські видавничі проекти І. Тиктора і зазначив місця їх зберігання.

Перші відомості про постать І. Тиктора за нових реалій на українських теренах належать Я. Дашкевичу, який у вступному слові до «Історії України» І. Крип'якевича коротко охарактеризував видавця, націленого не лише на просвітницьку діяльність, а й на комерційний успіх [10]. Дещо більше інформації про окремі здобутки І. Тиктора, зокрема пресовидавничі (вчений перелічує майже всі часописи концерну «Українська Преса»), Я. Дашкевич подав у вступному слові до «Історії українського війська» [11].

Важливим кроком у популяризації діяльності видавця став Круглий стіл «Іван Тиктор і концерн “Українська Преса”: досвід, що випередив свій час», проведений 1995 р. під час міжнародної конференції «Книга в соціокультурному просторі (досвід книговидання XIX—XX ст. і сучасні проблеми)», організованої викладачами Української академії друкарства (Львів). Наукова спільнота дізналася про окремі часописи, видавані концерном (доповіді М. Бутрина [4], І. Вдовичина [5], М. Комариці [31], М. Романюка [41, 42], С. Романюк [42]), а на виставці, організованій працівниками Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (тепер — Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника НАН України), вона мала змогу оглянути різноматичні та різножанрові книги «Української Преси». Збірник «Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку українського суспільства», започаткований 1995 р., теж містив дослідження М. Романюка [40] та Б. Шевчика [52] про пресу концерну.

Наступного — ювілейного — року в науковому збірнику «Поліграфія і видавнича справа», який також випускається в Українській академії друкарства, було запропоновано окремий розділ, присвячений І. Тиктору. Із восьми статей, представлених у цьому розділі, шість висвітлювали досвід пресовидавання концерну. Викладачі кафедр книгознавства та видавничої справи розглянули під сучасним кутом зору такі часописи, як: «Дзвіночок» [19], «Комар» [53], «Народня справа» [3; 35], «Наш Прапор» [33], «Новий Час» [43]. І, зазначила О. Думанська, «виявилися єдиними у висновках, а саме: видавничий досвід Тиктора, дійсно, набагато випередив свій час і

цілком придатний для використання в сучасних реаліях» [20]. Згодом (2002 р.) у черговому випуску збірника чітко простежується перехід на новий — більш високий — рівень опрацювання часописів І. Тиктора [2; 7; 24].

Результатом дворічних студій відомого українського науковця із США М. Мартинюка стала праця «Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914—1939 рр.)» [34], що побачила світ у Львові 1998 р. Ці матеріали до бібліографії фіксують усі часописи «Української Преси», однак містять чимало помилок і неточностей. Зокрема, в описі «Нашого Прапора» (1932—1939) пропущено прізвища редакторів (М. Струтинський, І. Тиктор, Лев Чубатий), згадано лише Г. Стецюка, який редагував дводенник у 1938—1939 рр. Та й загалом — описи усіх періодиків аж ніяк не є повними.

2000 р. у ЛНБ ім. В. Стефаника побачив світ бібліографічний покажчик «Видання Івана Тиктора та концерну «Українська преса», укладений В. Г. Денисюк [6]. Його безсумнівна цінність полягає у скрупульозності автора, яка за наявності мізерної кількості довідкових джерел зуміла зібрати в одному виданні увесь доробок видавця, приділивши, зокрема, увагу і його пресовидавничій діяльності. Оскільки це фактично перша спроба систематизувати результати культурницької праці І. Тиктора, вона не позбавлена низки похибок. Так, не вдалося встановити причини залучення до часописів «Української Преси» органу українського Сокоільства «Сокоільські вісти» (1928—1939), періодичного видання Союзу українок «Українка» (інша назва — «Світ України»; 1938—1939) та «Самбірської одноднівки» (Самбір, Львів, 1935), адже І. Тиктор виконував у них лише функції друкаря, а друкував він у той час чимало львівських періодиків і книг. Ще одним прикритим недоліком цього безумовно корисного бібліографічного видання є відсутність у додатку п. н. «Література про І. Тиктора та його видання» низки дослідницьких матеріалів, необхідних для відтворення комплексної картини видавничих здобутків І. Тиктора. Однак попри допущені неточності покажчик слугує ґрунтовним джерелом для подальших глибоких досліджень як біографічних віх І. Тиктора, результатів його видавничої діяльності, так й історії української преси загалом.

Однією з перших спроб «комплексної професійної біографії» найуспішнішого українського видавця початку ХХ ст. стала моно-

графія дослідницького колективу, очолюваного відомим львівським науковцем, письменницею О. Думанською, «Іван Тиктор: талан і талант» [20]. Результатом десятирічної наполегливої праці когорти науковців стала праця, у якій зібрано документи і спогади про І. Тиктора, унікальний ілюстративний блок, що занурює читачів у «тикторівську» епоху, а також наукові дослідження про часописи, видавані в концерні «Українська Преса», — «Новий Час» (1923—1939), «Народня Справа» (1928—1939), «Дзвіночок» (1931—1939), «Комар» (1933—1939), «Наш Прапор» (1932—1939), «Наш Лемко» (1934—1939). Проте, зазначає керівник авторського колективу, це дослідження є одним із перших кроків «на шляху до всебічного пізнання і належного визнання Івана Тиктора та його професійних здобутків», тому остаточно «Тикторове “повернення додому” — ще далеко попереду...» (це підтверджує відсутність у монографії, зокрема, інформації про видання «Українська ілюстрація» (Львів, 1934).

Значний внесок в історіографію української журналістики загалом і концерну «Українська Преса» зокрема належить працівникам Науково-дослідного інституту пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника. Упродовж 20 років існування ними підготовлено і видано низку фахових праць з історії української преси ХІХ—ХХ ст.

Уперше цілісно дослідивши сатирично-гумористичні часописи українців Галичини міжвоєнного періоду, Л. Сніцарчук не лише охарактеризувала часопис «Української Преси» «Комар» та розкрила чимало псевдонімів і криптонімів його авторів, а й на основі архівних джерел відтворила повну картину функціонування цього сатирично-гумористичного пресодруку [46].

Ілюстрований політично-господарський часопис «Новий Час» (1923—1939) коротко охарактеризував у праці «Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917—1939, 1941—1944 рр.» І. Павлюк [37]. Окрім того, науковець подав біографію видавця газети. На публікаціях, зокрема, «Нового Часу» ґрунтується монографія М. Комариці «Українська католицька критика: феномен 20—30-х рр. ХХ ст.» [32].

Відзначимо також, що дослідник-журналістикознавець Л. Сніцарчук, опрацювавши великий масив спеціальної літератури, пресових публікацій та архівних документів, у монографії «Українська преса Галичини (1919—1939 рр.) і журналістикознавчий дискурс» [47] вповні відтворила картину виникнення та функціонуван-

ня української преси Галичини, яка перебувала у складі Другої Речі Посполитої Польської. Звичайно ж, автор через велику кількість досліджуваних газет і журналів (майже 800 назв) не могла акцентувати часописи «Української Преси», однак це дослідження аргументовано пояснює складність становища української періодики (зокрема і часописів концерну), умов постійної боротьби за існування, яку вимушено вели пресовидавці на початку ХХ ст.

Працюючи над створенням повного репертуару української преси, науковці НДІ пресознавства видали низку колективних анотованих бібліографічних покажчиків, в яких подано описи періодиків за хронологічним або ж територіальним принципом. Так, часопис концерну «Наш Лемко» описано в першому томі праці «Періодика Західної України 20—30-х рр. ХХ ст.» [38].

У третьому томі колективного історико-бібліографічного дослідження «Українські часописи Львова 1848—1939 рр.», укладеному М. Романюком та М. Галушко [50], подано, зокрема, бібліографічні описи усіх газет і журналів, видаваних у концерні «Українська Преса». Щоправда, ці матеріали лише документально відтворюють технічні характеристики видань, подають переліки рубрик, авторів, не аналізуючи місце періодиків на тогочасному пресовому ринку, способи залучення читацької аудиторії тощо.

Співробітниками НДІ пресознавства розпочато масштабний проект — багатотомне історико-бібліографічне дослідження «Українська преса в Україні та світі ХІХ—ХХ ст.» [49]. Унікальність цього видання зумовлена перш за все відсутністю праці, яка б охоплювала всі українські часописи, що виходили на рідних теренах та за кордоном. До сьогодні видано три томи колективного дослідження, готуються наступні, до яких увійдуть, зокрема, і бібліографічні описи часописів концерну «Українська Преса».

До історіографії визначеної теми належать також статті, опубліковані в щорічному «Збірнику праць Науково-дослідного інституту пресознавства» (раніше — «Збірник праць Науково-дослідного центру періодики») та матеріалах конференцій «Українська періодика: історія і сучасність», що висвітлюють певні аспекти функціонування того чи іншого часопису, видаваного безпосередньо у концерні «Українська Преса». Так, Л. Сніцарчук проаналізувала полемічно-сатиричні відгуки співробітників газети «Комар» про українську пресу Галичини [45]; В. Денисюк дослідила за матеріалами

Центрального державного історичного архіву України у м. Львові історію створення та функціонування газети «Наш Лемко», охарактеризувала його тематичне наповнення [13], а також виокремила культурно-освітні проблеми, порушені на сторінках часопису [12].

Спортивна політика редакції газети «Новий Час» увійшла в коло наукових зацікавлень В. Ковпака, який присвятив цій темі окрему статтю у «Віснику Львівського університету» [30]. Зокрема, автор вважав за потрібне відзначити, що ця тематика була введена в текстовий комплекс через прагнення редакції за допомогою численної кількості власкорів повноформатно заповнити існуючі прогалини «у спортивно-інформативному просторі українців Галичини 1920—1939 рр.».

У 2013 р. видавець В. Карий у науковому журналі «Український інформаційний простір» опублікував статтю «Іван Тиктор як редактор і видавець: штрихи до ненаписаної біографії» [28]. Зауважимо, автор не запропонував нових життєписних даних, не відомих зазначеним дослідникам, однак важливість цієї публікації полягає в розширенні територіальних меж зацікавлення особою І. Тиктора — усі попередні матеріали видано у Західній Україні або ж за кордоном, а завдяки В. Карому київські науковці теж ознайомилися з основними аспектами редакторської та видавничої діяльності І. Тиктора, її значенням для українського книговидавництва загалом.

Прагнучи популяризувати постать унікального видавця серед широкої громадськості, науковці зверталися і до періодиків, призначених для масового читача. Відомий серед літературознавців (і не тільки) «оборонець українських світочів» Р. Горак у журналі «Дзвін» подав розлогу публікацію «Дорога Івана Тиктора й його роду» [8], науковець О. Думанська на шпальтах «Волі народу» [16], «Львівської газети» [14], «Часу і Подій» [15] запропонувала читачам не лише документальні відомості про певні життєві етапи І. Тиктора, а й інтерв'ю з його сестрою, Ольгою Падковською (1994 р. О. Падковська була автором публікації у газеті «За вільну Україну» п. н. «Слід журавля», присвяченої І. Тиктору [36]). Серед інших статей — «Видавець з великої літери: Минає 100 років від дня народження Івана Тиктора — визначного українського видавця» О. Жарівського [17], «Дух Івана Тиктора ніколи не покидав рідних теренів» та «Концерн Івана Тиктора» М. Іванціва [21—23], «Наш час — Тикторів час: репортаж з святкування 100-річчя з дня народ-

ження Івана Тиктора...», «Іван Тиктор — видатний книгознавець» В. Середи [44], «Концерн Івана Тиктора» І. Черновола [51], а також «Повернення Івана Тиктора» [39]. Звичайно ж, ці матеріали не підтверджені документально, однак фаховість їхніх авторів не викликає сумнівів.

Зауважимо, що ми акцентували на книгах і публікаціях, які висвітлювали діяльність І. Тиктора у Львові, під час функціонування концерну «Українська Преса», оскільки саме ця видавнича структура є об'єктом нашого дослідження. Інші ж періоди його діяльності і в Україні, і за її межами, теж насичені реалізацією успішних видавничих проєктів, потребують окремого дослідження.

Підсумовуючи, відзначимо, що історіографія української журналістики, яка продовжує активно розвиватися, переважно зосереджена на дослідженні загального процесу виникнення і функціонування преси в Україні, певних її регіонах або ж на еміграції. До сьогодні існує чимало прогалин, що потребують комплексного дослідження. Це стосується і діяльності концерну «Українська Преса», який започаткував якісно новий період в українському пресовиданні.

1. Бібліографія української преси в Польщі (1918—39) і Західньо-Українській Народній Республіці (1918—19) / уклад Євген Місило. — Едмонтон, Альберта, 1991. — С. 29, 51, 73, 74, 87—89.
2. *Благовірна Н. Б.* Впровадження принципів комерціалізації пресо- та книговидання в Галичині в першій третині ХХ ст. (за матеріалами журналу «Дзвіночок») / Н. Б. Благовірна // Поліграфія і видавнича справа. — Львів, 2002. — Вип. 39. — С. 37—43.
3. *Бутенко Н. П.* Газета «Народня Справа»: спроба видання «порадника для українських селян» / Н. П. Бутенко, Т. Г. Кочурова // Поліграфія і видавнича справа. — 1996. — Вип. 31. — С. 181—184.
4. *Бутрин М.* Особливості бібліографічної інформації у виданнях Івана Тиктора / М. Бутрин // Книга в соціокультурному просторі (досвід книговидання ХІХ—ХХ ст. і сучасні проблеми) : Міжнар. наук. конф. (Львів, 3—5 трав. 1995 р.) : доп. і повідомл. — Львів, 1995. — С. 7—8.
5. *Вдовичин І.* Висвітлення Голодомору 1932—1933 рр. на сторінках щоденника «Новий час» / І. Вдовичин // Книга в соціокультурному просторі (досвід книговидання ХІХ—ХХ ст. і сучасні проблеми) : Міжнар. наук. конф. (Львів, 3—5 трав. 1995 р.) : доп. і повідомл. — Львів, 1995. — С. 12—13.
6. Видання Івана Тиктора та концерну «Українська преса» / уклала В. Г. Денисюк. — Львів, 2000. — 368 с.

7. *Гавенко М. М.* Реклама у періодичних виданнях Івана Тиктора (на прикладі дитячого часопису «Дзвіночок») / М. М. Гавенко, Н. В. Зелінська // Поліграфія і видавнича справа. — 2002. — Вип. 39. — С. 43—46.
8. *Горак Р.* Дорога Івана Тиктора й його роду / Р. Горак // Дзвін. — 1996. — Ч. 8. — С. 82—92.
9. *Грицак Є.* Огляд українських видавництв і журналів за 1923 р. / Є. Грицак // Український Голос. — 1924. — Ч. 4.
10. *Дашкевич Я.* Іван Крип'якевич — історик України / Я. Дашкевич // Крип'якевич І. П. Історія України. — Львів : Світ, 1990. — С. 20.
11. *Дашкевич Я.* «Історія українського війська» — проблематика, автори, видавці / Я. Дашкевич // Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.) / упоряд. Б. З. Якимович. — 4-те вид., змін. і доповн. — Львів : Світ, 1992. — С. III—VIII.
12. *Денисюк В.* Культурно-освітні проблеми на сторінках часопису «Наш Лемко» (1934—1939) / Валентина Денисюк // Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф. 17—18 трав. 2002 р. — С. 333—339.
13. *Денисюк В.* Часопис Івана Тиктора «Наш Лемко» як тип видання (1934—1939) / Валентина Денисюк // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. — 2002. — Вип. 10. — С. 103—118.
14. *Думанська О.* Влада не приховувала, що їм муляло прізвище Тиктор : розмова з Ольгою Падковською, сестрою Івана Тиктора / О. Думанська // Львівська газета. — 2007. — 27 серп.
15. *Думанська О.* Талант і талан Івана Тиктора / Оксана Думанська // Час і Події. — 2007. — 21 черв.
16. *Думанська О.* Тиктор у Смільно / О. Думанська // Воля народу. — Буськ, 2007. — 21 черв.
17. *Жарівський О.* Видавець з великої літери: Минає 100 років від народження Івана Тиктора — визначного українського видавця / О. Жарівський // За вільну Україну. — Львів, 1996. — 6 лип.
18. *Животко А.* Нарис історії української преси : курс лекцій / Аркадій Животко. — Подєбради, 1937. — 108 с.; *Животко А.* Історія української преси / Аркадій Животко ; передм. К. Костева. — Мюнхен, 1989—90. — 334 с.
19. *Зелінська Н. В.* Культура видання — культура читання — культура мовлення (культурницько-видавничий досвід журналу «Дзвіночок») / Н. В. Зелінська, Л. Л. Олендїй // Поліграфія і видавнича справа. — 1996. — Вип. 31. — С. 173—178.
20. *Іван Тиктор: талан і талант : монографія / Н. Зелінська, Л. Сніцарчук, Е. Огар та ін. ; кер. авт. кол. О. Думанська.* — Львів : Українська академія друкарства, 2007. — 240 с.

21. *Іванців М.* Дух Івана Тиктора ніколи не покидав рідних теренів / М. Іванців // Воля народу. — 2007. — 22 берез.
22. *Іванців М.* Концерн Івана Тиктора / М. Іванців // Воля народу. — 2006. — 4 лип.
23. *Іванців М.* Наш час — Тикторів час : репортаж з святкування 100-річчя з дня народження Івана Тиктора... / М. Іванців // Воля народу. — 1996. — 7 лип.
24. *Івасенко Л. О.* Іван Тиктор — «видавець жовтої преси» чи «перлин белетристики»? (Спроба видавничого портрета за рецензіями в журналі «Дзвони») / Л. О. Івасенко // Поліграфія і видавнича справа. — 2002. — Вип. 39. — С. 32—37.
25. *Ігнатієнко В.* Українська преса (1816—1923 рр.) : іст.-бібліогр. етюд / В. Ігнатієнко. — К., 1926. — 38 с.
26. *Калинович І.* Показчик української культури за 1924 рік / Іван Калинович. — Львів ; Київ, 1925. — 26 с.
27. *Калинович І.* Українська преса і видавництва за 1923 рік / Іван Калинович. — Львів ; Київ, 1924. — 16 с.
28. *Карий В.* Іван Тиктор як редактор і видавець: штрихи до ненаписаної біографії / Володимир Карий // Український інформаційний простір : науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв. — К., 2013. — С. 81—84.
29. *Кедрин І.* Іван Тиктор (6-го липня 1896 — 26-го серпня 1982) / Іван Кедрин // Свобода. — 1982. — 2 верес.
30. *Ковпак В.* Особливості спортивної політики редакції часопису «Новий Час» (1923—1939) / Вадим Ковпак // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. — 2007. — Вип. 31. — С. 184—193.
31. *Комариця М.* Видання І. Тиктора в літературознавчій оцінці М. Гнатишака на сторінках журналу «Дзвони» / М. Комариця // Книга в соціокультурному просторі (досвід книговидання ХІХ—ХХ ст. і сучасні проблеми) : Міжнар. наук. конф. (Львів, 3—5 трав. 1995 р.) : доп. і повідомл. — Львів, 1995. — С. 9—11.
32. *Комариця М. М.* Українська католицька критика: феномен 20—30-х рр. ХХ ст. / М. М. Комариця. — Львів, 2007. — 328 с.
33. *Мазур І. І.* Особливості організації матеріалу в часописі «Наш прапор» / І. І. Мазур, С. С. Грабовська // Поліграфія і видавнича справа. — 1996. — Вип. 31. — С. 187—189.
34. *Мартинюк М.* Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914—1939 рр.) : матеріали до бібліогр. / Микола Мартинюк. — Львів, 1998. — 298 с.

35. *Огар Е. І.* Газета і читач (з досвіду видання часопису «Народня Справа») / Е. І. Огар, О. В. Холодова // Поліграфія і видавнича справа. — 1996. — Вип. 31. — С. 184—187.
36. *Падковська О.* Слід журавля / О. Падковська // За вільну Україну. — 1994. — 9 квіт.
37. *Павлюк І. З.* Українські часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя (1917—1939 рр.) : анот. покажч. / І. З. Павлюк. — Львів ; Луцьк : Надстир'я, 1997. — 180 с.; *Павлюк І. З.* Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917—1939, 1941—1944 рр. / І. З. Павлюк. — Львів : Каменяр, 2001. — 285 с.
38. Періодика Західної України 20—30-х рр. ХХ ст. : матеріали до бібліогр. — Львів, 1998. — Т. 1. — С. 168—171.
39. Повернення Івана Тиктора [передрук інтерв'ю Євгена Лазора з видавцем] // Львівська газета. — 2007. — 6—8 лип.
40. *Романюк М.* Національно-патріотичні часописи «Наш Прапор» (1932—1939) і «Наш Лемко» (1934—1939): проблемно-типологічний аналіз видань / М. Романюк // Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку українського суспільства. — Львів : Фенікс, 1998. — Вип. 2. — С. 176—183.
41. *Романюк М.* Проблеми формування національної свідомості на сторінках часопису «Наш прапор» (1932—1933 рр.) / М. Романюк // Книга в соціокультурному просторі (досвід книговидання ХІХ—ХХ ст. і сучасні проблеми) : Міжнар. наук. конф. (Львів, 3—5 трав. 1995 р.) : доп. і повідомл. — Львів, 1995. — С. 5—6.
42. *Романюк М.* Часопис «Наш Лемко» (1934—1939 рр.) як тип політико-краєзнавчого видання / М. Романюк, С. Романюк // Книга в соціокультурному просторі (досвід книговидання ХІХ—ХХ ст. і сучасні проблеми) : Міжнар. наук. конф. (Львів, 3—5 трав. 1995 р.) : доп. і повідомл. — Львів, 1995. — С. 14—15.
43. *Савчук В. Є.* Часопис «Новий Час» у світлі сучасних підходів до засобів масової інформації / В. Є. Савчук, С. В. Пушак // Поліграфія і видавнича справа. — 1996. — Вип. 31. — С. 178—181.
44. *Середа В.* Іван Тиктор — видатний книгознавець / В. Середа // Молода Галичина. — Львів, 1996. — 27 лют.
45. *Сніцарчук Л. В.* Сатиричний часопис «Комар» (1900—1905 рр.) / Сніцарчук Л. В. // Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повідомл. четвертої Всеукр. наук.-теорет. конф., 19—20 груд. 1997 р. — Львів, 1997. — С. 61—63; *Сніцарчук Л.* «Де згода в сімействі?..»: сатирики «Комара» (1933—1939) про українську пресу Галичини // Лідія Сніцарчук // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. — Львів, 2000. — Вип. 7. — С. 365—375; *Сніцарчук Л. В.* З ви-

- давничого концерну «Українська преса»: сатирично-гумористичний часопис «Комар» / Л. В. Сніцарчук // Поліграфія і видавнича справа. — 2002. — Вип. 39. — С. 26—31.
46. *Сніцарчук Л. В.* Українська сатирично-гумористична преса Галичини 20—30 рр. ХХ ст.: історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості / Лідія В. Сніцарчук. — Львів, 2001. — С. 89—95.
47. *Сніцарчук Л. В.* Українська преса Галичини (1919—1939 рр.) і журналістикознавчий дискурс : монографія / Лідія Сніцарчук. — Львів, 2009. — 416 с.
48. *Тернопільський Ю. Л.* Українська преса з перспективи 150-ліття / Юрій Л. Тернопільський. — Джерсі-Сіті : Вид-во М. П. Коць, 1974. — 176 с.
49. Українська преса в Україні та світі ХІХ—ХХ ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / уклад.: М. В. Галушко, М. М. Романюк (кер. проекту), Л. В. Сніцарчук. — Львів, 2007. — Т. 1 : 1812—1890 рр. — 560 с.; Львів, 2009. — Т. 2 : 1891—1905 рр. — 480 с.; Львів, 2011. — Т. 3 : 1906—1910 рр. — 496 с.
50. Українські часописи Львова 1848—1939 рр. : іст.-бібліогр. дослідж. : у 3 т. — Львів : Світ, 2003. — Т. 3, кн. 1 : 1920—1928 рр. — 910 с.; Т. 3, кн. 2 : 1929—1939 рр. — 926 с.
51. *Чорновол І.* Концерн Івана Тиктора / І. Чорновол // Львівська газета. — 2005. — 8—10 лип.
52. *Шевчик Б. М.* Книга і читання в контексті етнополітичної ситуації на Лемківщині у 30-х роках (на матеріалах часопису «Наш лемко» 1934—39 рр.) / Б. М. Шевчик // Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку українського суспільства. — Львів : Фенікс, 1995. — С. 89—96.
53. *Шеремет Л. М.* Жанрове розмаїття публікацій у гумористичному журналі «Комар» / Л. М. Шеремет, С. М. Бохенок // Поліграфія і видавнича справа. — 1996. — Вип. 31. — С. 190—193.
54. *Яворівський Є.* 30-ліття видавничої діяльності Івана Тиктора, 1923—1953 / Є. Яворівський. — Вінніпег, 1953. — 19 с.

Надія Браїлян

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ
У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ (1919—1929 рр.):
ДИНАМІКА РОЗВИТКУ, КІЛЬКІСНІ ПАРАМЕТРИ

Здійснено огляд періодичних видань української еміграції у Чехословаччині впродовж 1919—1929 рр., проаналізовано їхні кількісні пара-